

Пашенцев О. І.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОГРАМИ ЕКОЛОГІЧНОГО СТРАХУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ

Одним з інструментів забезпечення екологічної безпеки й економічного механізму охорони навколишнього середовища є **екологічне страхування підприємств**, громадян, об'єктів їх власності на випадок нещастя техногенної аварії. Необхідність впровадження екологічного страхування в діяльність українських економічних суб'єктів можна пояснити наступними причинами:

1. Відсутністю законодавчих актів, що встановлюють обов'язковість екологічного страхування.
2. Недостатньою практикою екологічного аудита.
3. Невизначеністю термінів відповідальності страховика після настання страхового випадку.
4. Труднощами оцінки екологічних ризиків.
5. Високим рівнем забруднення водних, повітряних, земельних ресурсів і надр.
6. Неefективним функціонуванням економіко – правових механізмів держави в області екологічної безпеки.

Ці проблеми обумовлені невизначеністю страхових ризиків, значними страховими платежами з боку страхувальників і виплатами страховиків. Однак не дивлячись на це можна запропонувати наступні напрямки рішення проблеми екологічного страхування:

1. Державні чи відомчі підприємства, що займаються страхуванням екологічних ризиків.
2. Напівдержавні страхові підприємства, у яких беруть участь державні і приватні капітали.
3. Приватні страхові товариства, що мають у своєму розпорядженні державні засоби і працюють, як уповноважені державою.

Питання екологічного страхування розглянуті в роботах українських вчених Артеменка А. П. (загальні положення екологічного страхування) [1, с. 56], Бойка П. Г. (права та обов'язки сторін у договорі екологічного страхування) [2, с.89], Василевського А.Т. (проблеми організації ринку екологічного страхування) [3, с.278], Піддубного Р. С. (проблеми контролю за діяльністю страхових компаній в області екологічного страхування) [4, с.189], Ржепишевського Г. Г. (схеми передачі екологічного ризику) [4, с. 292]. Однак у них практично відсутні питання формування програми екологічного страхування підприємства. Тому метою дійсної роботи є пропозиція алгоритму розробки програми екологічного страхування підприємства.

На наш погляд, система екологічного страхування повинна бути побудована по галузевій ознаці і ґрунтуватися на державному пропорційному страхуванні, в основі якого лежать наступні положення:

- 1.Визначення галузей, підприємств, що підлягають страхуванню.
- 2.Розробка галузевих методик по екологічному страхуванню з обґрунтуванням страхового тарифу і можливості його корегування.
- 3.Формування бази статистичних даних по тим галузям і тим підприємствам, що наносять найбільшу шкоду навколишньому середовищу.
- 4.Установлення ставок страхових платежів у залежності від обсягу продукції, що випускається і викиду шкідливих речовин.
5. Твердження нормативних документів, що визначають перелік страхових випадків.
- 6.Визначення максимального розміру відшкодування збитку юридичним і фізичним особам від забруднення навколишнього середовища.

У зв'язку з тим, що в даний час в Україні екологічне страхування тільки зароджується, то доцільно застосовувати схему пропорційного страхування, що передбачає розподіл відповідальності між страхувальником і страховиком у залежності від розміру страхової вартості і збитку. Даний підхід можна виразити формулою [5, с. 115]:

$$З / L = S / L_{\max}; \quad (1)$$

де, З – розмір страхового відшкодування, гр.;

L – розмір збитку, гр.;

S – страхова сума, гр.;

L_{max} – максимально можливий збиток, гр.

Застосування пропорційного страхування повинне бути погоджене з програмою екологічного страхування діяльності підприємства.

Створення цілісної програми екологічного страхування на підприємстві є необхідним і завершальним етапом аналізу і використання можливостей страхування для покриття власних екологічних ризиків. Програма повинна включати наступні основні елементи:

- 1.Аналіз загальноекономічної ситуації.
2. Опис результатів аналізу екологічних ризиків на підприємстві.
3. Визначення параметрів необхідного страхового покриття для кожного зі страхуваних екологічних ризиків.

1. Визначення придатних видів страхування, що забезпечують необхідне страхове покриття.

2. Рекомендації з вибору страхових схем і страхових партнерів.
3. Формування пропозицій страховому ринку.
4. Умови перегляду програми страхування.

Опис результатів аналізу екологічних ризиків повинен містити у собі наступні позиції:

1. Перелік виявлених екологічних ризиків, що підлягають страхуванню в тому числі: ризик мінерального забруднення навколишнього середовища (згоряння палива, відходи хімічного виробництва, відходи будівництва), ризик органічного забруднення навколишнього середовища (аварійні скидання стічних вод, скидання нафтопродуктів, скидання ядохимікатів), ризик параметричного забруднення навколишнього середовища (радіаційне, теплове, світлове, електромагнітне, шумове), ризик спеціально – деструктивного забруднення навколишнього середовища (ерозія ґрунтів, кар'єрна розробка, зарегулювання водотоків), реєстр об'єктів, підданих впливу ризику, дані по чисельності і кваліфікації персоналу, докладний перелік можливих подій, що приводять до збитків, список ужитих заходів безпеки, опис можливих сценаріїв розвитку несприятливих ситуацій.

2. Наявність інформаційної бази для виявленого екологічного ризику: загальна вартість об'єктів, підданих впливу ризиків, опис конкретних випадків виникнення несприятливих ситуацій за останні 5-10 років, детальна інформація про особливо серйозні інциденти, перелік причин виникнення несприятливих ситуацій, визначення імовірності настання несприятливих ситуацій, визначення характеру можливих збитків і розподіл їх по класах, визначення розміру середньорічного збитку, визначення розміру максимально прийняттого збитку.

3. Схема аналізу ризику по окремих підрозділах підприємства, а також по регіонах.

Для кожного зі страхуваних екологічних ризиків доцільно визначити параметри необхідного страхового покриття, що включає до себе: вартість об'єктів страхування, перелік небезпек, від яких здійснюється страхування, перелік страхових випадків, при настанні яких виплачується страхове відшкодування, види збитків, прийнятих у розрахунок при визначенні розмірів страхового відшкодування, максимальна страхова відповідальність по кожному типу небезпек і по кожному виду збитків, місце розташування страхових об'єктів, період дії страхового покриття.

Вибір умов страхування повинний відбивати побажання підприємства з приводу того, які основні моменти повинен містити в собі договір страхування. У комплекс умов страхування необхідно включити наступні компоненти: умови надання страхового покриття, схема страхування, умови, що обмежують відповідальність страховика, розмір і умови сплати страхової премії, обов'язки страховика, обов'язки страхувальника, терміни висновку договору страховика, порядок виплати страхового відшкодування, умови переходу прав страхувальника після сплати страхового відшкодування.

Вибір умов екологічного страхування повинний задовольнити побажання підприємства щодо того, які основні моменти повинний містити в собі договір страхування, а саме: умови надання страхового покриття, умови, що обмежують відповідальність страховика, схема страхування, розмір і умови сплати страхової премії, обов'язки страховика і страхувальника, терміни висновку договору страхування, порядок виплати страхового відшкодування.

Останнім етапом розробки програми екологічного страхування підприємства є пропозиції страховому ринку, що формуються з метою прояснити власну позицію підприємства, яку воно може зайняти при проведенні переговорів зі страховою компанією з метою захисту власних інтересів.

Висновок:

1. Програма екологічного страхування підприємства дозволить страхової компанії зрозуміти потреби підприємства і проаналізувати свої можливості в наданні відповідного страхового покриття.
2. Наявність програми екологічного страхування дозволить підприємству знайти можливі ризики, скласти їхній докладний перелік, розкрити причини виникнення і розробити механізми покриття збитків.

Джерела і література

1. Артеменко А. П. Проблемы экологического страхования. – Луганск: из-во «ИМТ», 2002. – 256 с.
2. Бойко П. Г. Экологический мониторинг. – Харьков: из – во «Ультра», 2001.- 390 с.
3. Василевский А. Т. Проблемы становления рынка экологического страхования. – Одесса: из-во «Доля», 2000.- 267 с.
4. Піддубний Р. С., Ржепишевський Г. Г. Екологічний ризик. – Львів: вид- во «Мрія», 2004 – 403 с.
5. Хохлов Н. В. Управление риском. – М.: ИНФРА, 1999.- 235 с.